

Vplyv bojového umenia karate na rozvoj niektorých osobnostných vlastností detí mladšieho školského veku

Miroslav Sližik

Teoretické východiská problému

Čo je to agresivita a jej prejavy u detí mladšieho školského veku

Definícia agresivity predstavuje *neprijemnú činnosť*, vyvíjanú voči *inej osobe*. Podľa troch základných teórií agresivitu môžeme chápať buď ako pud (S. Freud, K. Lorenz), alebo ako naučenú vlastnosť (A. Bandura) alebo ako bio-psycho-sociálne podmienenú entitu (G. Dobrotka, V. Vondráček; In: Kariková, 2001) Základným prejavom agresívneho správania je *agresia*, ktorú Kariková (2001) opisuje ako: „zámerné ubližovanie, poškodzovanie (fyzické, psychické, materiálne), ktoré svojou povahou porušuje situačne relevantné normy a nie je motivované snahou pomôcť. Agresia je taký akt správania, ktorého základnými charakteristikami sú násilie, útočnosť a deštrukcia“. Agresívne správanie poznáme vo viacerých formách, počnúc verbálnymi útokmi – s účelom psychickej ujmy – a fyzickým násilím končiac. Vo všeobecnosti platí, že všetky formy agresivity majú za cieľ nejako uškodiť, zatiaľ čo správanie, ktoré náhodou niekomu ublíži, sa za agresivitu nepovažuje. Ak dáme dohromady všetky uvedené faktory, jednoduchá a relevantná definícia agresivity by mohla vyzerať asi takto:

Agresivita je druh správania, ktorého cieľom je druhej osobe vykonať psychickú alebo fyzickú ujmu. Agresivitu môžeme klasifikovať podľa zámeru ako zámernú alebo inštrumentálnu a ako povolenú (*akceptovateľnú*) a nepovolenú (*neakceptovateľnú*) podľa miery ich prijateľnosti (Jarvis, 1999). Zatiaľ čo inštrumentálna agresivita môže výkon za istých podmienok zlepšiť, zámerná agresivita výkon poškodzuje. Podobne ako vo všeobecných teóriách aj v športe existujú tri hlavné teórie pôvodu agresivity. *Inštinktívna teória* tvrdí, že ľudia sú agresívny od narodenia. *Teória spoločenského učenia*

naopak tvrdí, že sa agresivite učíme od ostatných. *Frustračno-agresívna hypotéza* sa domnieva, že naše agresívne správanie je reakciou na frustráciu.

Zatiaľ čo táto jednoduchá definícia môže v bežných podmienkach stačiť, v športe ide o komplikovanejšiu záležitosť. Sme si vedomí, že napríklad pri zastavovaní rugbyového hráča alebo pri akcii v karate, je riziko, že môžeme niekomu ublížiť. Vtedy nastáva zložitá otázka: „Je naozaj agresívne správanie človeka, ktorý v rámci pravidiel športu, môže druhú osobu zraniť?“ Baron (1977) sa k tejto otázke vyjadruje prostredníctvom svojho významného rozdelenia medzi zámernou a nevyhnutnou agresivitou (In: Jarvis, 1999).

- **K zámernej agresivite** dochádza, keď je hlavným cieľom správania ublížiť inému hráčovi (protivníkovi). Tento typ agresivity sprevádza hnev a vidieť obeť trpieť je podvedomou túžbou.
- **Inštrumentálna agresivita** nastáva v tom prípade, kedy je zo správania očividné, že dôjde k „poškodeniu“ spoluhráča, ale zámer je odlišný, t. zn. v rámci pravidiel získať bod alebo zabrániť súperovi aby ho dosiahol on.

Povolená a nepovolená agresivita

Apter (1993) poukázal na fakt, že existuje množstvo oficiálnych, i neoficiálnych pravidiel (športových, morálnych,...), ktoré rozhodujú o tom, aké agresívne správanie je a nie je akceptovateľné (In: Jarvis, 1999). Čiže ak napr. futbalista schválne fauluje, aby zabránil gólu, považujeme to za povolenú agresivitu, respektívne *inštrumentálnu*, ktoré je mimo oficiálnych pravidiel neoficiálne tolerované. Pochopiteľne, ako napríklad v bojových športoch (box, karate, judo,...) nastávajú problémy pri rozlišovaní zámernej a inštrumentálnej agresivity, keďže cieľom športového zápolenia je spôsobiť istý stupeň ublíženia. Tu je rozdiel medzi povolenou a nepovolenou agresivitou ešte viac očividný. Je pochopiteľné, že aj boxer môže stratiť nervy a snažiť sa svojho súpera zraniť. Ak to vykoná v rámci pravidiel, ide o povolenú agresivitu. Akonáhle však udrie svojho súpera do krku alebo

slabín (zakázaných pásiem), alebo ho napríklad uhryzie, bude to jednoznačne chápané ako nepovolená agresivita.

U detí v mladšom školskom veku sa väčšina agresívnych prejavov obmedzuje najmä na verbálne vyjadrenie zlosti ako odpovede na konflikty s rovesníkmi (Kariková, 2001). Výskumy poukazujú na zaujímavé zistenia týkajúcich sa interpohlavných rozdielov u detí v tomto vývinovom období. U chlapcov sa častejšie prejavuje priama fyzická agresia, kým u dievčat majú agresívne prejavy prevažne skrytú a verbálnu podobu. Bolo tiež dokázané, že frekvencia agresívnych foriem správania nie je u dievčat výrazne nižšia ako u chlapcov, rozdiel je však v jej formách (Kariková, 2001).

Šport a agresivita

Teórie inštinktov vo všeobecnosti naznačujú, že šport slúži na reálne znížovanie agresivity v spoločnosti tak, že nám legitímnym spôsobom umožňuje vyjadrenie našich agresívnych inštinktov (Kunath, 2001). Aj frustračno-agresívna hypotéza, ako súčasť determinantov agresivity považuje šport za veľmi prospešný, pretože nám dovoľuje uvoľniť našu frustráciu prirodzeným a plne kontrolovaným spôsobom (Jarvis, 1999). Mnohí z nás a to bez ohľadu na vek budú súhlasiť, že keď sa cítia zle a frustrovane, nálada sa im po cvičení okamžite zlepší. Šport nám tiež pomáha efektívne redukovať agresivitu tým, že nám pomáha získať sebadisciplínu a podieľa sa výraznou mierou na utváraní hierarchie hodnôt. Vo vrcholovom športe vystupuje ako významný faktor spoluutvárania osobnosti a jej vonkajších prejavov i úroveň výkonnej motivácie, ktorá je úzko prepojená s štruktúrou osobnosti (Pašková, 2005). Avšak z pohľadu sociálneho učenia riskujeme, možnosť nadobudnutia agresívneho správania, ak sa do „agresívneho“ športu zapojíme a osvojíme si jeho agresívnu podstatu bez možnosti odlíšenia „prirodzenej“ agresivity od patologickej.

Bojové umenia a ich vplyv na agresívne správanie

V podstate iba v úpolových cvičeniach (kam patria aj všetky druhy bojových umení a športov) sa uskutočňuje vzájomná konfrontácia dvoch

protivníkov v skutočnom fyzickom kontakte (Michalov, Fojtík; 1996). Pričom prevažné množstvo iných športov práve telesný kontakt penalizuje. Bojové umenia nám poskytujú možnosť si tieto kontrastné stanoviská v priamej interakcii dvoch partnerov reálne vyskúšať. Bojové umenia okrem ponuky praktických možností regulovanej „ventilácie“ agresivity, dokážu pozitívne vplývať nie len na priamu reguláciu agresívneho správania, ale i na jeho prevenciu. A to napríklad posilňovaním stability vlastného „ja“, pozitívnym ovplyvňovaním frustračných tendencií, tvorbou hierarchie hodnôt, rešpektovaním prirodzených autorít a tiež učením sa vysokej miere sebadisciplíny. Ak je prístup o sociálnom učení správny, mohli by sme sa logicky domnievať, že pri učení „agresívneho“ repertoára správania sa v bojových umeniach a športoch sa môže zvýšiť úroveň agresivity. Avšak doterajšie výskumy ukázali pravý opak, tréningy bojového umenia agresivitu znižujú. Daniels a Thornton (1990; In: Jarvis, 1999) zisťovali mieru agresivity v karate prostredníctvom testu tzv. Buss-Durkeevho dotazníka nepriateľstva (*Buss-Durkee Hostility Inventory*). Zistili negatívny vzťah medzi **útočným nepriateľstvom** (zistené prostredníctvom tendencie reagovať na podnet fyzickým násilím) a dĺžkou tréningu ($r = - 0,64$). Nosanchuk (1981; In: Jarvis, 1999) zistil podobný negatívny vzťah medzi agresivitou a úrovňou technického stupňa – farby opasku v karate. Množstvo ďalších výskumov tiež dokázalo pozitívny vplyv bojových umení a športov nielen na reguláciu agresívneho správania sa detí, ale i na komplexný rozvoj osobnosti detí školského veku (Bartík, 2001; Jarvis, 1999; Sližik, 2003; Rossi, 1992; Kunath, 2001).

Tréning Karate

Tréning karate Svojimi formami a metódami sa zameriava na optimálny všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho myslenia a psychiky (Mannini, 1998; Aschieri, 1992). Toto bojové umenie deťom ponúka veľký súbor podnetných, zaujímavých a netradičných pohybových činností, ktoré v nich dokážu spontánne vyvolať pozornosť a záujem o pohyb. Na základe našich doterajších praktických skúseností z niekoľkoročnej trénerskej praxe a

bohatých teoretických vedomostí sa domnievame, že práve prvky karate a jeho princípy dokážu efektívnym spôsobom prispieť nie len ku komplexnému telesnému rozvoju, ale i k adaptácií sa detí mladšieho školského veku na nové prostredie akým sa pre ne stáva škola. Karate sa vo svojej filozofickej podstate vyplývajúcej z viac ako troj-tisíc ročnej histórie umení boja bez zbrane, vyznačuje svojimi vysokými nárokmi na presnosť, čestnosť, spravodlivosť, úctu, disciplínu, sebaovládanie i prirodzený rešpekt k autoritám. Tréning karate je zameraný na všeobecný i špecifický pohybový rozvoj kondičných a koordinačných schopností v súlade s harmonickým rozvojom celej osobnosti (Sližik – Bartík, 2004). Etapa začiatkovej športovej prípravy mladých karatistov podľa viacerých odborníkov vytvára plnohodnotné prostredie pre komplexný motorický vývin a rovnako i pozitívnu reguláciu psychických procesov pri dotváraní (spoluutváraní) osobnosti dieťaťa. Môžeme ju vnímať ako plnohodnotnú súčasť senzomotorického učenia v tomto vývinovom období v porovnaní s ostatnými športovými odvetviami alebo inými pohybovými aktivitami (Mannini, 1998; Aschieri, 1992; Longa, 2003).

Metodika výskumu

Ciele výskumu

Cieľom našej práce bolo sledovať a zistiť počas ročného tréningového cyklu začiatkovej športovej prípravy v karate, jeho možné vplyvy na rozvoj niektorých osobnostných vlastností detí mladšieho školského veku.

Čiastkovým cieľom nášho výskumu bolo sledovanie a analýza zmien vonkajších prejavov správania sa detí tohto vývinového obdobia vo vzťahu k agresivite.

Hypotézy výskumu

H1 Predpokladali sme, že dôjde u detí v experimentálnej skupine k výraznejším zmenám na úrovni sledovaných škál dimenzii osobnosti (P–E–N–L) vo vzťahu k determinujúcim faktorom agresivity, ako u detí v kontrolnej skupine.

H2 Predpokladali sme tiež, že u detí so zistenými predispozíciami potencionálne agresívneho správania dôjde po absolvovaní ročného cyklu začiatkovej športovej prípravy karate k viditeľným zmenám v ich správaní a reakciách na vonkajšie podnety.

H3 V tretej hypotéze sme predpokladali, že u žiadneho z detí experimentálneho súboru nedôjde ku zvýšeniu prejavov agresivity vplyvom tréningových jednotiek karate.

H4 V poslednej hypotéze sme vyslovili predpoklad, že tréning karate môže byť vhodným, ale najmä efektívnym prostriedkom v procese učenia detí predchádzať konfliktným situáciám podnecujúcim agresívne správanie.

Použité výskumné metódy

Na získavanie výskumného materiálu sme použili nasledovné metódy:

Metódy pre získavanie údajov

- Eysenckov 3-faktorový osobnostný dotazník pre deti B - J.E.P.I.
- Zámerné pozorovanie (v prirodzenom prostredí)
- Rozhovor (interview)

Metódy vyhodnocovania získaného materiálu

- Kvalitatívne a komparatívne metódy vyhodnocovania

Charakteristika výskumnej vzorky a etáp výskumu

Výskumnú vzorku tvorili jeden experimentálny a jeden kontrolný súbor detí mladšieho školského veku. Experimentálny súbor bol zložený z 37 detí vo veku od 6 do 11 rokov z čoho bolo 10 dievčat a 27 chlapcov. Túto skupinu tvorili náhodne vybratí jedinci nakoľko bola vytvorená s detí, ktoré sa dobrovoľne prihlásili na tréningy karate.

Kontrolnú skupinu tvorilo spolu 43 náhodne vybratých detí (žiacov) prvého stupňa zo Základnej školy na Jilemnického ulici vo Zvolene vo veku od 6 do 12 rokov z čoho bolo 13 dievčat a 30 chlapcov.

Tréningy v trvaní 1,5 hodiny na jednu tréningovú jednotku boli realizované 2x do týždňa v čase mimo vyučovania, pod vedením kvalifikovaných trénerov. Získavanie a vyhodnocovanie údajov pomocou

osobnostných dotazníkov a pozorovania sme uskutočňovali v spolupráci s detskou klinickou psychologičkou z Banskej Bystrice.

Vstupné „merania“ realizované pomocou osobnostných dotazníkov sme uskutočnili na začiatku školského roka (čo bol súčasne i začiatok ročného tréningového cyklu) v prvej polovici mesiaca október. Výstupné „merania“ dotazníkovou formou a metódu rozhovoru sme zrealizovali na konci školského roka v mesiaci jún. Metódu zámerného pozorovania sme realizovali v experimentálnej skupine priebežne počas celého roka.

Výsledky výskumu

Výsledky získané osobnostným dotazníkom B-J.E.P.I

Výraznejšie zmeny v porovnaní experimentálnej a kontrolnej skupiny vo vzťahu k potencionalnej agresivite sme zaznamenali len na škále lability a psychotizmu, kde sme zistili vyššiu dynamiku pozitívnych zmien u citovo labilných detí experimentálneho súboru ako u detí v kontrolnom súbore. Na úrovni dimenzie psychotizmu došlo väčšiemu zníženiu priemerného skóre v experimentálnej skupine ako v kontrolnej. Zmeny v ostatných sledovaných dimenziách pri porovnaní oboch sledovaných skupín boli zanedbateľné. Tento spôsob komparácie a kvantifikácie získaných údajov sa nám však neukázal ako spoľahlivý nakoľko nebolo možné vylúčiť všetky nežiadúce premenné a to najmä heterogenitu zloženia oboch sledovaných skupín tak aby mohol byť výsledok porovnania zovšeobecňovaný. Prikláňame sa viac ku kvalitatívnej a individuálnej analýze výsledkov jednotlivých probantov vo vzájomnej kooperácii s ostatnými použitými metódami.

Výsledky zámerného pozorovania

- ✓ Až 85% potencionalne agresívnych detí experimentálneho súboru výrazne utlmilo svoje nekontrolovateľné prejavy správania – boli to najmä deti s vysokou mierou citovej lability, nedmernej extravenzie alebo vysokým skóre v dimenzii psychotizmu. Táto redukcia nežiadúcich prejavov správania sa u väčšiny detí prejavila už po prvom pol roku tréningu.

- ✓ Iba 15% „agresívne predisponovaných“ detí nezmenilo svoje prejavy nežiadúceho správania – to znamená, že sa nám nepodarilo dostupnými prostriedkami ovplyvniť ich negatívne reakcie. Avšak viac ako 2 tretiny z nich ročný tréningový cyklus ani nedokončili a sami dobrovoľne odišli.
- ✓ U žiadneho zo sledovaných detí experimentálneho súboru neboli zistené zvýšené prejavy agresivity

Výsledky získané prostredníctvom „interview“ s rodičmi

- ☑ 54% opýtaných rodičov z experimentálnej skupiny zaznamenalo pozitívne zmeny v reakciách ich detí na agresívne podnety okolia – rodičia sa kladne vyjadrovali najmä k zvýšeným prejavom disciplinovanosti a zníženej miere impulzivnosti v správaní svojich detí. Pri riešení konfliktných situácií zaznamenali prevahu verbálnych reakcií nad fyzickými.
- ☑ 19% rodičov nespozorovalo žiadne zmeny v reakciách ich detí na agresívne podnety
- ☑ 27% rodičov sa nedokázalo objektívne vyjadriť

Závery

Všeobecne môžeme konštatovať, že existuje množstvo stratégií, ktoré môžu pomôcť znížiť agresivitu detí prostredníctvom športu a v našom prípade prostredníctvom tréningu karate. Tieto spôsoby sa môžu, v prvom rade použiť pri prevencii mladých jedincov proti rozvoju agresívneho správania a rovnako i pri znižovaní miery agresívneho správania u tých, ktorí sú k nemu náchylní alebo geneticky predisponovaní. Výsledky nášho výskumu nám potvrdili pomerne vysokú mieru efektivity tréningu karate na prevenciu a pozitívne ovplyvňovanie agresívnych prejavov správania. Na základe týchto výsledkov si dovoľujeme vysloviť nasledovné najprv všeobecné a potom i konkrétne závery pre prax:

Ako sa dá športom redukovať agresivita...

- ➔ **Trest** - Prostredníctvom vhodného ale najmä primeraného trestu sa vyhneme vnútornému povzbudeniu, ktoré by sa mohlo dieťaťu za jeho agresívne správanie dostaviť. Trest sa môže tiež použiť ako odstrašujúci príklad a ten, kto je svedkom potrestania, sa nepriamo učí, že agresivita sa nevypláca. Systém trestania v športe je presne vytýčený v pravidlách, ktoré v sebe zahŕňajú široké spektrum škál trestov ako legitímnej odpovede na prejavy nežiadúceho agresívneho správania.
- ➔ **Katarzia** (duševná očista) – Tento jav sa v športe vyskytuje dôsledkom opakovaného energického cvičenia, ktoré agresivitu znižuje, pretože redukuje fyzické napätie a pocity zlosti. I keď samotné cvičenie je vo všeobecnosti menej uspokojujúce, a zároveň menej katarzické, ako keď môžeme udrieť osobu, na ktorú sme nahnevaní, môžeme ho však efektívnejšie využiť v kombinácii s inými metódami.
- ➔ **Úloha vzorov** - Ak sa deti učia agresívnemu správaniu sledovaním negatívnych vzorov (disfunkčná rodina, agresívne filmy a pod.) je úlohou športových pedagógov ale i vrcholových športovcov, aby prostredníctvom svojho vplyvu prirodzene rešpektovanej autority predstavili deťom pozitívny vzor správania odsudzujúci akúkoľvek agresiu.
- ➔ **Vzájomne akceptované pravidlá** – Ide o tzv. psychologické dohody, ktoré vyplývajú z konkrétnych konfliktných situácií a sú tvorené na základe vzájomnej akceptácie požiadaviek oboch strán pod kontrolou tretej nezávislej osoby (akou je: rozhodca, tréner, učiteľ).
- ➔ **Transfér** – Má za úlohu zabezpečiť možnosť prirodzeného presunu nahromadenej nadbytočnej negatívnej energie do riadenej a kontrolovanej činnosti, ktorá by v opačnom prípade mohla byť uvoľňovaná v podobe agresívneho správania.

Čo nám ponúka tréning karate... (v procese prevencie a odstraňovania agresivity)

- Dokonalý systém etických a morálnych zásad (Etiketa Karate – tzv. Kódo-Kan)

- Vysoké nároky na disciplínu a rešpektovanie individualít
- Mravný vzor v podobe prirodzenej autority trénera
- Veľa možností pre vlastnú sebarealizáciu a seba-zdokonaľovanie
- Podmienky pre kontrolovaný prejav prirodzenej agresivity
- Adaptáciu na priamy fyzický kontakt s partnerom
- Pocity sebadôvery vo vlastné schopnosti
- Príklady a možnosti pre zvládanie stresových situácií
- Učenie ako konfliktom predchádzať

Literatúra

ASCHIERI, P.: *Manuale tecnico-pratico di kárate per insegnanti edaluni della scuola dell'obbligo*. Róma: C.O.N.I.,1992, 72 s.

BARTÍK, P.: *The impact of wrestling on the dynamics of change in the creative tendencies of children aged 6-10*. In: *Studia Kinanthropologica*, Vol. 2. České Budějovice: PF JU, 2001, s. 97-103. ISSN –1213-2101

EYSENCK, H. J. – EYSENCK, S. B. G.: *B-J.E.P.I. – Osobnostný dotazník pre deti*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1994, 60 s.

JARVIS, M.: *Sport psychology*. London: Routledge, 1999, 169 s. ISBN 0-415-20642-1

KARIKOVÁ, S.: *Základy patopsychológie detí a mládeže*. Banská Bystrica: PF UMB, 2001, 166 s. ISBN 80-8055-486-2

KARIKOVÁ, S.: *Poruchy vývinu osobnosti detí a mládeže I.časť*. Banská Bystrica: PF UMB, 1996, 56 s. ISBN 80-88825-80-6

KOUKOLÍK, F.: *Já – o vztahu mozku, vědomí a sebeuvědomování*. Praha: Karolinium UK, 2003, 382 s. ISBN 80-246-0736-0

KUNATH, P.: *Sportpsychologie fur alle*. Aachen: Meyer und Meyer, 2001, 125 s. ISBN 3-89124-781-8

LANGMEIER, J. – KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998, 344 s. ISBN 80-7169-195-X

LONGA, Ján.: *Karate Kid*. Bratislava: Mladé letá, 2003, 104 s.

MICHALOV, L. - FOJTÍK, I.: *Základní úpoly, úpolové sporty a umění*. České Budějovice:

PF JU, 1996, 131 s. ISBN 80-7040-204-0

PAŠKOVÁ, L.: *Pohľad na výkonovú motiváciu v kontexte „Big Five“ prostredníctvom faktorovej analýzy*. In: Zborník abstraktov konferencie: „Sociální procesy a osobnost 2005“. Správy: Psychologický ústav AV ČR. Brno 22.9 – 23. 9. 2005, s. 12.

ROSSI, B.: *Processi mentali e sport*. Roma: C.O.N.I. – Scuola dello sport, 1992, 68 s.

SLIŽIK, M.: *Možnosti vzájomného využitia tréningu karate a tréningu Brainfeedback pri zvyšovaní úrovne pozornosti detí mladšieho školského veku*. In: *Studia Kinanthropologica*, Vol. IV, No.2. České Budejovice: PF JU, 2003, s.89-93, ISSN 1213-2101

SLIŽIK, M. – BARTÍK, P.: *Application possibilities of karate training elements in physical education*. In: Zborník referátov z medzinárodnej konferencie Sport training in interdisciplinary scientific researches. Czestochowa: Faculty of Managment TU, 2004, s.289-296, ISBN 83-88469-82-7

SVOBODA, M. – KREJČÍŘOVÁ, D. – VÁGNEROVÁ, M.: *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001, 785 s. ISBN 80-7178-545-8

Resumé

Autor sa vo svojom príspevku zaoberá problematikou rozvoja niektorých osobnostných vlastností detí mladšieho veku vplyvom pôsobenia začiatkovej športovej prípravy karate. Obsah príspevku je koncipovaný v užšom kontexte vo vzťahu k agresívnym prejavom správania sa detí ich potláčaníu, ale najmä primárnej prevencii prostredníctvom športu (karate). Výskum bol realizovaný počas ročného tréningového cyklu začiatkovej športovej prípravy karate na vzorke 37 detí vo veku od 6 do 11 rokov. Výsledky výskumu poukázali na pozitívny vplyv realizovaného tréningového cyklu na niektoré determinujúce faktory podnecujúce vznik nežiadúcich prejavov agresivity detí tohto vývinového obdobia. Autor na záver konštatuje, že tréning karate môže veľmi efektívne pôsobiť nie len v procese priameho potláčania agresivity, ale i pri jej primárnej prevencii.

Summary

In this article the aim of the author is a problematic of developing some personal skills at children in younger school age which are influenced by starting sport preparation in karate. In shorter context, contents of article is drafted towards aggressive expresion in children behaviour and towards suppressing this aggressivity but especially towards primary prevention by means of sport (karate). The research was realized at 37 children in the age from 6 to 11 during a year training cycle at starting sport preparation of karate. The research results make a positive influence to some determining factors which encouraged formation of unfavourable expresions of aggressivity at children in this developing period in realized training cycle. In conclusion, the author states that karate training can be a very affective not only in process of straight aggressivity supressing but also in process of its primary prevention.

Kontaktné údaje

PhDr. Miroslav Sližik
odborný asistent - Katedra telesnej výchovy
Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela
Ružová 13, 97411 Banská Bystrica
tel.: +421-48-4364617
e-mail: mslizik@pdf.umb.sk
<http://www.pdf.umb.sk>